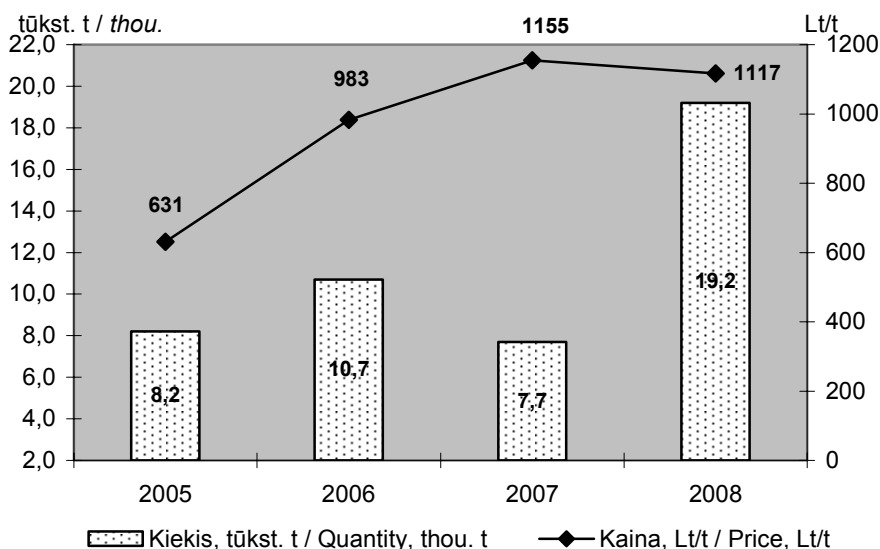

DARŽOVĖS / VEGETABLES

2008 metų sausio–balandžio mėnesiais daržovių supirkimas didėjo – supirkta 2,5 karto daugiau nei pernai tuo pačiu laikotarpiu. Dėl gausaus daržovių derliaus 2007-aisiais padidėjus pasiūlai, 2008 metų sausio–balandžio mėnesiais ir supirkimo, ir mažmeninės daugelio daržovių (burokėlių, svogūnų, morkų) kainos Lietuvoje buvo mažesnės nei prieš metus. Brangesni tik kopūstai.

Daržovių kainos Lietuvos ūkiuose, palyginti su kitų šalių, yra vienos mažesnių. Palyginti daržovių mažmenines kainas ES valstybių sostinėse, Vilniuje jos taip pat vienos mažiausių. Užsienio prekybos daržovėmis balansas teigiamas. Beveik visas daržovių eksportas tenka Rusijos rinkai.

Vidaus ir užsienio rinka. Statistikos departamento prie LRV duomenimis, per 2008 metų sausio–balandžio mėnesius supirkta 19,2 tūkst. t daržovių – 2,5 karto daugiau nei per 2007-ųjų tą patį laikotarpį, o supirkimo kaina buvo 3,3 proc. mažesnė (1 pav.).

1 pav. Daržovių supirkimas ir vidutinė kaina 2005–2008 metų sausio–balandžio mėnesiais
Figure 1. Quantities and average prices of vegetables purchased in January–April 2005–2008

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008 m. balandžio mėn. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005–2008 m. balandžio 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005–2007 m. liepos 1 d. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV.

Morkos, burokėliai. Dėl didelės morkų pasiūlos jų kainos prekiniuose Lietuvos ūkiuose balandį buvo 3 proc. mažesnės nei prieš metus. Jos buvo pigiausios – daugiau kaip 30 proc. pigesnės negu kaimyninėse šalyse ir net 59 proc. – nei Vokietijoje.

Morkos mažmeninės prekybos centruose 2008 metų sausio–gegužės mėnesiais buvo parduodamos apie 5,5 proc. (2 pav.), o turguose – 2,3 proc. pigiau nei prieš metus. Parduotuvėse jos buvo apie 8,7 proc. brangesnės negu turguose.

Vilniuje 2008 metų balandžio mėnesį fasuotos plautos morkos, palyginti su 2007-ųjų balandžiu, pabrango 15 proc., o nefasuotos buvo parduodamos 9 proc. brangiau. O gegužę geros kokybės plautų nefasuotų morkų kaina, mažėjant jų atsargoms, išaugo iki 2,05 Lt/kg – buvo 33 proc. didesnė nei prieš metus.

2008 metų kovo mėnesį šalies sostinės prekybos centruose morkos buvo vienos pigiausių – pigesnės tik Taline, kitų šalių sostinėse jos brangesnės nei Vilniuje (2 lentelė).

1 lentelė / Table 1

**Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2007 ir 2008 metų balandžio mėnesį, Lt/kg**

*Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries
in April 2007 and 2008, Lt/kg*

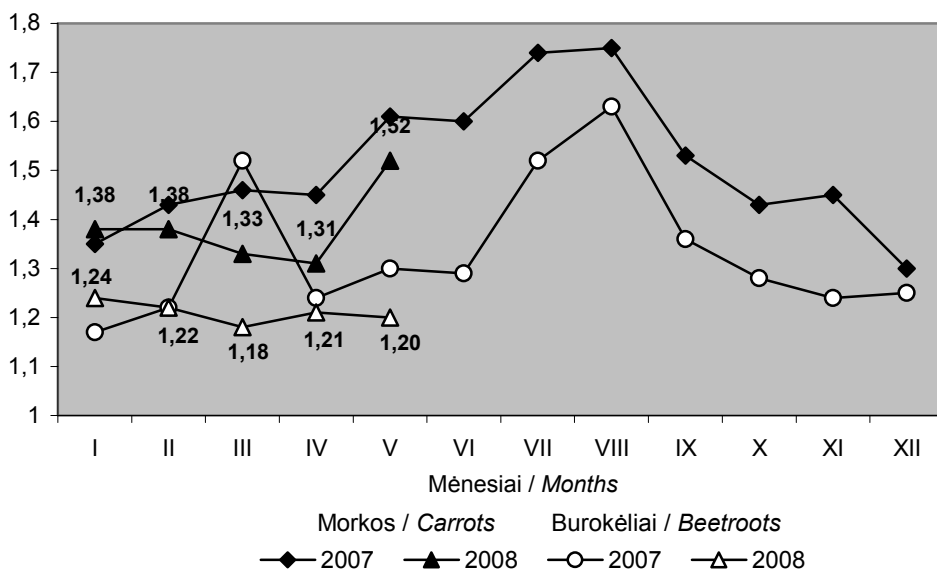
Metai / Year	Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Estija <i>Estonia</i>	Lenkija <i>Poland</i>	Rusija <i>Russia</i>	Vokietija <i>Germany</i>	Čekija <i>Czech Republic</i>
Burokėliai / Beetroots							
2008	0,57	0,46	0,77	0,70	1,19	1,82	–
2007	0,58	0,48	0,87	0,49	0,94	1,32	–
2008, palyginti su <i>compared to</i> 2007, %	98	96	89	143	127	138	–
Kopūstai / Cabbages							
2008	1,49	0,95	1,26	1,15	1,56	1,33	–
2007	0,61	0,61	0,82	0,42	0,88	0,79	0,54
2008, palyginti su <i>compared to</i> 2007, %	244	156	154	274	177	168	–
Morkos / Carrots							
2008	0,65	0,96	1,02	0,97	1,37	1,58	–
2007	0,67	0,61	0,82	0,68	1,15	1,02	0,80
2008, palyginti su <i>compared to</i> 2007, %	97	157	124	143	119	155	–
Svogūnai / Onions							
2008	0,68	1,26	–	0,72	1,31	0,60	0,67
2007	0,96	1,44	–	1,62	1,28	–	1,28
2008, palyginti su <i>compared to</i> 2007, %	71	88	–	44	102	–	52

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Burokėlių supirkimo kaina Lietuvoje, ŽŪMPRIS duomenimis, 2008 metų sausio–kovo mėnesiais nesikeitė, tik balandį išaugo 7,5 proc. 2008 metų sausio–balandžio mėnesiais, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, jie buvo superkami apie 5 proc. pigiau. Lietuviškų burokėlių kaina balandžio mėnesį, palyginti su kaimyninėmis šalimis, viena mažiausių (1 lentelė).

2008 metų sausio–gegužės mėnesiais burokėliai parduotuvėse buvo apie 6 proc. pigesni negu 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Turguose pardavinėti 13 proc. didesne kaina nei prieš metus, gegužę čia jie buvo 8 proc. pigesni nei parduotuvėse.

2008 metų I ketvirtį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, morkų ir burokėlių į šalį įsi-vežta 2 kartus, o eksportuota – 3 kartus daugiau. Užsienio prekybos balansas teigiamas. Eksportuo-ta 2 kartus, arba 3 tūkst. t, morkų ir burokėlių daugiau nei importuota. Pagrindinė rinka – Rusija, į ją išvežta 93 proc. morkų ir burokėlių. 80 proc. minėtų daržovių importuota iš Lenkijos.

2 pav. Vidutinės morkų ir burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 2. Average retail prices of carrots and beetroots in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

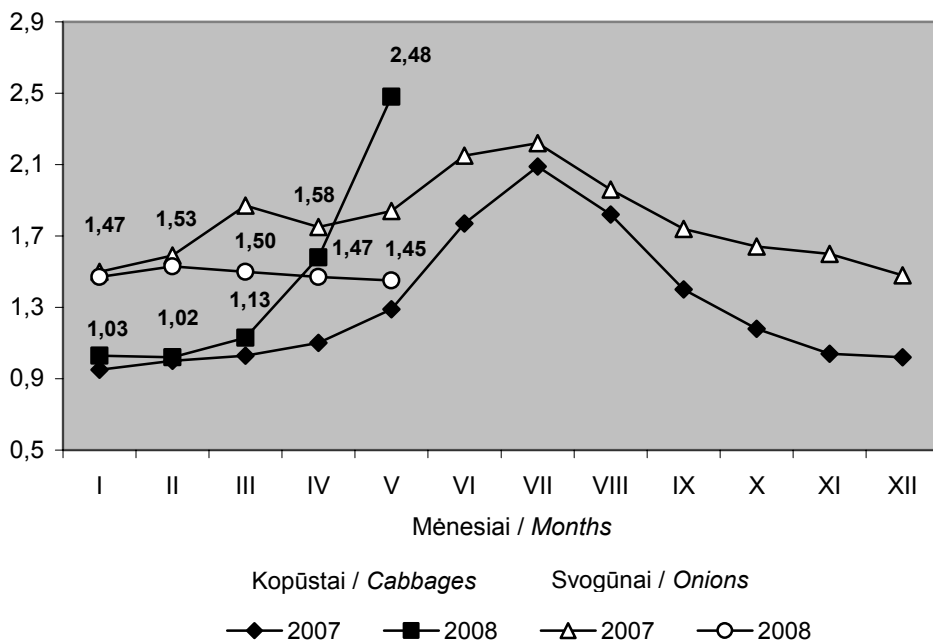
Kopūstai. ŽŪMPRIS duomenimis, 2008 metų sausio–balandžio mėnesiais baltagūžių kopūstų supirkimo kaina didėjo, o balandį, saugyklose jų beveik nelikus, ypač išaugo (iki 1,49 Lt/kg) ir, palyginti su 2007-ųjų balandžiu, buvo 2,4 karto didesnė. Kaimyninėse šalyse Lenkijoje ir Latvijoje, mažėjant šių daržovių pasiūlai, kopūstai taip pat labai pabrango. Tačiau lietuviškų kopūstų kaina, palyginti su kainomis kaimyninėse šalyse, vasarį buvusi mažiausia, balandį, baigiantis sandėliuo-jamų kopūstų atsargoms, – jau viena didžiausių. Tačiau pagrindinėje lietuviškų kopūstų užsienio rinkoje – Rusijoje – jų kaina balandžio mėnesį buvo 4,7 proc. didesnė nei mūsų šalies ūkiuose.

2008 metais mažmeninė kopūstų kaina didėjo (3 pav.). Lietuvos parduotuvėse 2008 metų balandį jie buvo 44 proc. (gegužę – 1,9 karto), o turguose – 22 proc. (gegužę – 1,5 karto) brangesni nei prieš metus. Parduotuvėse kopūstai balandžio mėnesį buvo parduodami 34 proc., o gegužę 43 proc. didesne kaina negu turguose. Kovo mėnesį kopūstai Vilniuje, kaip ir Taline, buvo parduodami pigiausiai. Daug brangesni (3 kartus) jie buvo Berlyne, Amsterdame (2 lentelė).

Labai išaugo kopūstų importo ir eksporto srautai: 2008 metų I ketvirtį importas buvo 2,7 karto didesnis negu 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu, eksportas – 4 kartus. Kopūstų užsienio prekybos balansas teigiamas. Išvežta 8,7 tūkst. t daugiau nei įvežta. 94 proc. jų importuota iš Lenkijos. 99 proc. eksporto teko Rusijai. Rusijoje 2007 metais išaugintas mažesnis daržovių derlius, todėl Lietuva, užsiauginusi pakankamai kopūstų ir turėdama kainų pranašumą, galėjo didinti eksportą į šią šalį. Eksportas į Rusiją per metus išaugo 4,2 karto.

Svogūnai. 2008 metų sausio–balandžio mėnesiais svogūnų supirkimo kaina mažai kito, buvo apie 28 proc. mažesnė nei 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Lietuviškų svogūnų kaina 2008 metų balandžio mėnesį, palyginti su kaimyninėmis šalimis, buvo viena mažiausių.

Lietuvos parduotuvėse 2008 metų gegužę svogūnai buvo 21 proc. (3 pav.), o turguose – 10 proc. pigesni nei prieš metus. Parduotuvėse svogūnų kaina buvo apie 3,3 proc. mažesnė nei turguose. Jų mažmeninė kaina Vilniuje, palyginti su kainomis kitų šalių sostinėse, mažiausia. Daug brangesni (2,5 karto) svogūnai buvo Berlyne ir Stokholme.

3 pav. Vidutinės kopūstų ir svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 3. Average retail prices of cabbages and onions in Lithuanian supermarkets in 2007 and 2008, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Morkų, kopūstų ir svogūnų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
2008 metų kovo mėnesį, Lt/kg
Retail prices of carrots, cabbages and onions in the capital cities of selected EU countries
in March 2008, Lt/kg

Daržovės <i>Vegetables</i>	Vilnius	Talinas	Ryga	Varšuva	Praha	Bratislava	Helsinkis	Budapeštas	Berlynas	Amsterdamas	Stokholmas
Morkos <i>Carrots</i>	1,54	1,21	2,31	1,66	2,04	1,86	2,97	1,55	2,83	2,83	3,66
Kopūstai <i>Cabbages</i>	1,14	1,10	1,31	1,28	1,59	1,48	2,69	1,42	3,42	3,42	3,28
Svogūnai <i>Onions</i>	1,29	1,38	2,21	1,73	1,76	1,69	3,14	2,11	3,18	2,80	3,28

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Svogūnų ir česnakų eksportas 2,1 karto didesnis negu prieš metus, o importas 6 proc. mažesnis, tačiau kaip ir 2007-ųjų I ketvirtį, užsienio prekybos balansas išliko neigiamas. Per 2008 metų I ketvirtį jų įsivežta 1,4 karto, arba 1,1 tūkst. t, daugiau negu išvežta. 62 proc. svogūnų ir česnakų importuota iš Lenkijos, 34 proc. – iš Nyderlandų. Pagrindinė eksporto rinka – Rusija (67 proc. eksporto).

2008 metų sausio–gegužės mėnesiais pomidorų mažmeninė kaina buvo apie 6 proc. mažesnė negu 2007-aisiais tuo pačiu laikotarpiu (4 pav.). Tačiau gegužę parduotuvėse jie kainavo beveik tiek, kiek prieš metus, o turguose – 5 proc. daugiau. Parduotuvėse gegužę pomidorai buvo apie 8,5 proc. brangesni nei turguose. Pomidorų auginamų tradiciniuose plėvele dengtuose šiltnamiuose, derlius dar nesubrendo, todėl jų kainos nemažėja (4 pav.).

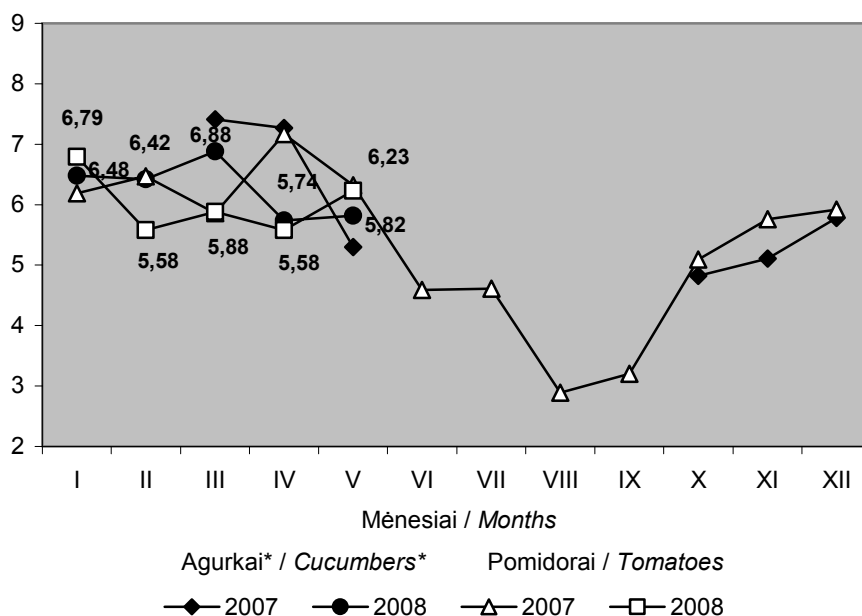
2008 metų I ketvirtį pomidorų įsivežta 1,6 karto, arba 2,8 tūkst. t, daugiau nei išvežta. 72 proc. pomidorų importuota iš Ispanijos. 85 proc. šių daržovių išvežta į Rusiją.

Agurkų mažmeninė kaina 2008 metų sausio–gegužės mėnesiais buvo apie 6 proc. mažesnė negu 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Parduotuvėse gegužę agurkai buvo 12 proc. brangesni nei turguose. Atšilus orams, padidėjo agurkų pasiūla, todėl kainos balandžio–gegužės mėnesiais mažesnės.

2008 metų I ketvirtį agurkų įsivežta 1,8 karto, arba 1,2 tūkst. t, daugiau nei išvežta. Daugiausia šių daržovių importuota iš Ispanijos (41 proc.), Nyderlandų (38 proc.), o eksportuota į Rusiją (72 proc.).

Rudenį daržovių augintojai, saugyklos perpildę daržovių, abejojo, ar galės parduoti visą užaugintą derlių. Tačiau, išaugus lietuviškų daržovių paklausai Rusijoje, saugyklos sparčiai tuštėjo. 2008 metų I ketvirtį daržovių išvežta 14,7 tūkst. t daugiau nei įvežta. Užsienio prekybos balansas teigiamas – 32,4 mln. Lt. Daržovių eksportas 2008 metų I ketvirtį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo 2,3 karto, importas – 1,8 karto (3 lentelė). Eksporto vertė – 143,2 mln. Lt – 1,7 karto didesnė nei prieš metus. Importo vertė – 110,8 mln. Lt – 1,6 karto didesnė nei prieš metus.

Daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 62,8 tūkst. t (5 pav.) (61 proc. – gūžiniai kopūstai). 2008 metų I ketvirtį į Rusiją išvežta 2,6 karto daugiau daržovių nei per 2007-ųjų atitinkamą laikotarpį. Į Latviją eksportuota tiek pat, kiek ir prieš metus – 2 tūkst. t (24 proc. svogūnų, 17 proc. morkų ir burokėlių).

4 pav. Vidutinės agurkų ir pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 ir 2008 metais, Lt/kg

Figure 4. Average retail prices of cucumbers and tomatoes in Lithuanian supermarkets in 2007–2008, Lt/kg

* Ilgavaisiai / Long-fruit.

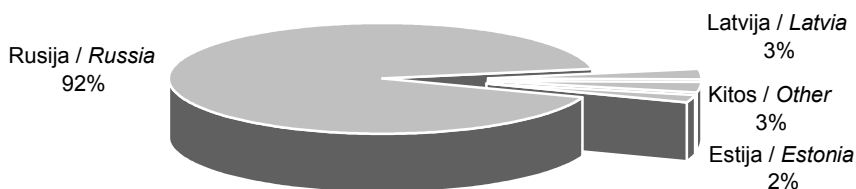
Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

3 lentelė / Table 3

Daržovių eksportas ir importas 2007 ir 2008 metų I ketvirtį, tūkst. t
Exports and imports of vegetables in the 1st quarter 2007 and 2008, thou. t

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2007	2008	2007	2008
Daržovės / Vegetables	29,8	68,5	29,8	53,8
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	3,3	4,7	5,2	7,6
agurkai / cucumbers	1,1	1,5	2,1	2,7
svogūnai / onions	1,4	3,0	4,3	4,1
morkos, burokėliai carrots, beetroots	2,0	6,0	1,5	3,0
kopūstai / cabbages	9,5	38,6	11,2	30,0

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

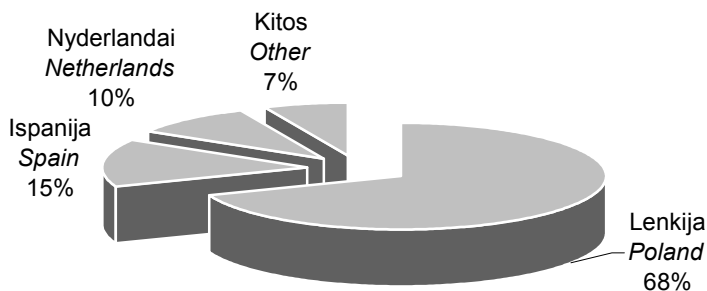

5 pav. Daržovių eksportas 2008 metų I ketvirtį
Figure 5. Exports of vegetables in the 1st quarter 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

2008 m. kovo 26 d. Europos Komisija ir Rusija pasirašė memorandumą nuo šių metų liepos 1 d. taikyti naujus reikalavimus iš ES šalių į Rusijos Federaciją vežamiems augalinės kilmės produktams. Pagal šį memorandumą į Rusiją įvežamos šviežios daržovės turi atitikti Rusijos Federacijos teisės aktais nustatytas normas dėl kenksmingų medžiagų (nitritų, nitratų, pesticidų) likučių jose. Eksportuotojas, veždamas į Rusiją daržoves, be iki šiol buvusio vienintelio privalomo fitosanitarinio sertifikato, liudijančio, kad vežamos daržovės yra patikrintos dėl ligų ir kenkėjų, dar turės pateikti ir laisvos formos sertifikatą-deklaraciją apie tai, kokiais cheminiais preparatais yra apdorota vežama produkcija, kada ir kokiais preparatais ji buvo apdorota paskutinį kartą.

Daugiausia daržovių importuota iš Lenkijos (6 pav.) – 37,2 tūkst. t (76 proc. gūžinių kopūstų). Per metus importas iš Lenkijos padidėjo 2,5 karto. Iš Ispanijos įvežta 7,8 tūkst. t (70 proc. pomidorų, 14 proc. agurkų). Iš Nyderlandų importuota 5,3 tūkst. t (26 proc. svogūnų ir česnakų, po 19 proc. pomidorų ir agurkų). Pastarosios šalies mokslininkai, atlikę tyrimą, nustatė, kad šioje šalyje išaugintose daržovėse mažėja vitaminų. Tai lemia labai intensyvus žemės ūkis, ūkininkų svarbiausias tikslas kuo pigiau išauginti produkciją, dažnai nepaisant maistinių daržovių savybių.

6 pav. Daržovių importas 2008 metų I ketvirtį
Figure 6. Imports of vegetables in the 1st quarter 2008

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

Daržovių produktai. 2008 metų I ketvirtį, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, labiausiai padidėjo raugintų kopūstų gamyba – 3,7 karto. 2,2 karto daugiau paruošta ar užkonservuota išlukštentų pupelių, nekoncentruotų pomidorų tyrių ir pastų pagaminta 30 proc. daugiau. Pomidorų sulčių gamyba – 10 proc., o pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų – 30 proc. mažesnė nei 2006-ųjų I ketvirtį, tačiau sulčių gamyba 2008-aisiais, palyginti su 2007-ųjų atitinkamu laikotarpiu, 11 proc. didesnė (4 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Daržovių produktų gamyba 2006–2008 metų I ketvirtį
Production of vegetable products in the 1st quarter 2006–2008

Produktai / Products	2006	2007	2008	2008, palyginti su 2006, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	1546,4	1256,2	1388,2	90
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	3,7	3,3	2,6	70
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	11,4	13,6	14,8	130
Rauginti kopūstai, t / <i>Cabbages preserved, t</i>	175,2	472,2	650,4	371
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	4,5	8,4	9,7	216
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Vegetables and mixtures, frozen, t</i>	113,1	89,7	120,0	106

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Per 2008 metų I ketvirtį vidaus rinkoje buvo parduota 92 proc. pomidorų sulčių, 85 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų, o nekoncentruotų pomidorų tyrėlių ir pastų gamyba orientuota tik į vidaus rinką. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių vidaus rinkoje parduota 66 proc., raugintų kopūstų – 96 proc., paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių – 79 proc.

Senųjų ES šalių mažmeninėje prekyboje vartojimui paruoštos šviežios pjaustytos salotos, daržovės ir vaisiai, paruošti patiekalai iš daržovių – vienas pelningiausių segmentų. Todėl ES gamintojai, jų organizacijos, investavę į daržovių pjaustymo įrangą ir pakavimo linijas, didina daržovių pelningumą. Naujosiose šalyse narėse tokios tendencijos taip pat po truputį ryškėja.

Daržovių produktų užsienio prekybos balansas 2008 metų pradžioje, kaip ir 2007-aisiais, išliko neigiamas – 23,6 mln. Lt. Pomidorų sulčių įvežta 4,8 karto daugiau nei išvežta. Importuota 1,2 tūkst. t: 56 proc. – iš Latvijos, 34 proc. – iš Lenkijos. Pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų įvežta 1,7 karto daugiau nei išvežta. Daugiausia šios produkcijos importuota iš Latvijos ir Nyderlandų – po 26 proc., Lenkijos – 20 proc.

JAV ekspertai prognozuoja, kad, keičiantis gyventojų amžiaus struktūrai, valgymo įpročiams ir pajamoms, artimiausiu metu pasaulyje labiausiai didės daržovių, ypač lapinių, suvartojimas. Tikėtina, kad salotų ir kitų žalumyninių daržovių paklausa išaugs 23 proc., o bulvių ir šakniavaisinių daržovių – tik 8 proc. Padidėjus paklausai, šviežių daržovių kainos turėtų kilti labiau nei konservuotų.